

УДК 657:004:631.11

Т. С. Гайдучок,

к. е. н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку,
Житомирський національний агроекологічний університет

В. А. Мостепанюк,

к. с.-г. н., доцент, доцент кафедри таксації лісу та лісовпорядкування,
Житомирський національний агроекологічний університет

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

T. S. Gayduchok,

candidate of Economical Science, Associate Professor, Assistant professor of accounting,
Zhytomyr National Agroecological University

V. A. Mostepanyuk,

candidate of Sciences in Agriculture, Associate Professor, Assistant professor of forest inventory and forest management,
Zhytomyr National Agroecological University

THE USE OF INFORMATION TECHNOLOGY IN ACCOUNTING AND ANALYTICAL SUPPORT SYSTEM OF FOREST ENTERPRISES

У статті розглядається використання інформаційних технологій в обліково-аналітичному забезпеченні лісогосподарських підприємств. Обґрунтовуються можливості автоматизації бухгалтерського обліку як засобу вдосконалення управління підприємством.

The article examines the use of information technology in accounting and analytical support forestry enterprises. Grounded automation capabilities of accounting as a means to improve management.

Ключові слова: автоматизація, бухгалтерський облік, управління, лісове господарство, управління, "ІС: Підприємство".

Key words: automation, accounting, management, forestry management, "ІС: Enterprise".

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Неодмінною умовою вдосконалення управління є реконструкція його інформаційно-технічної бази на основі автоматизованої системи обліку, контролю й аналізу з використанням сучасних технологій обробки обліково-звітної інформації. Відповідно до цього змінюється роль бухгалтерського обліку, а отже, його методологічні та методичні аспекти потребують коригування. Як бухгалтерський облік, так і бухгалтерська інформація в умовах автоматизованої системи обробки інформації викорис-

товуються значно ширше, ніж в умовах ручної обробки даних, змінюється і цільове призначення бухгалтерського обліку — він дедалі більше стає складовою управлінської системи підприємства.

Автоматизація усіх сфер діяльності підприємств АПК, у т.ч. лісогосподарських, є нагальною потребою часу. Лісове господарство відрізняється від інших галузей національної економіки завдяки притаманним тільки йому особливостям. До таких особливостей слід віднести, насамперед, специфіку виробництва,

що пов'язана з біологічними перетвореннями сировини та природних ресурсів. Крім того, лісогосподарське виробництво є багатопрофільним, характеризується великою кількістю виробничих процесів та значною номенклатурою продукції, що випускається. Тому впровадження в лісове господарство облікових інформаційних систем — актуальна потреба, вирішення якої призведе до зменшення собівартості продукції, можливості контролю на всіх ділянках виробництва та загалом покращення управління підприємством.

При всій різноманітності бухгалтерських програм, наявних сьогодні на ринку, користувачу комп'ютерних систем потрібно зробити правильний і виважений вибір, виходячи із конкретних потреб, запитів та можливостей програмного забезпечення.

Автоматизація бухгалтерського обліку на лісогосподарських підприємствах України стала вже не просто необхідністю, а потребою, що викликана розвитком сучасних інформаційних технологій. Цілком логічним є прагнення керівництва галузі полегшити роботу своїх працівників, звести до мінімуму вірогідність помилок, а також оперативно впливати на процеси, які пов'язані з виробництвом та з управлінням лісогосподарських підприємств і галузі в цілому [6, с. 247—248].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідження вітчизняних і зарубіжних фахівців у галузі автоматизації бухгалтерського обліку проводяться вже досить тривалий час і знайшли своє втілення у наукових працях С.В. Івахненко [1], К.Е. Калласа [4], М.Ф. Кропивка, М.І. Козака, В.І. Похіленка, Е.П. Романової [8], Н.М. Ткаченко, В.В. Квачан [14].

Окремим питанням комп'ютеризації галузей АПК присвячено ряд наукових праць вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів — Ф.Ф. Бутинця [2], С.В. Ковалю [5], В.С. Пономаренка [3], В.Ф. Палія [13], Д.А. Маєвського, Т.Я. Тінтулова, В.М. Антощука [7] та інших. Однак багато питань із даної теми дослідження, зокрема використання програмних продуктів автоматизації бухгалтерського обліку на лісогосподарських підприємствах, залишаються не вирішеними і потребують подальшого поглибленого вивчення.

МЕТА СТАТТІ

Метою написання статті є аналіз процесу автоматизації ведення бухгалтерського обліку на лісогосподарських підприємствах та можли-

вості існуючих сьогодні в Україні відповідних програмних продуктів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

На сучасному етапі удосконаленню управління і поліпшенню якості економічної інформації сприяє використання засобів комп'ютерної техніки для обліку, аналізу фінансово-господарської діяльності та планування виробництва, принципово змінюється технологія відображення операцій, призначення та зміст облікових реєстрів. З первинних форм узагальнення та групування інформації вони перетворюються на вихідні форми аналітичної спрямованості, що дозволяє вести облік не тільки в синтетичних, а й в аналітичних розрізах, робить можливим здійснення вибірки відповідно до потреб менеджменту.

Стає закономірним явище, що нині для вітчизняних сільськогосподарських підприємств дедалі достовірнішими й необхіднішими стають концепції інформаційних систем, такі як ERP, що широко використовуються для комп'ютеризації світової економіки. ERP-система (Enter priseresource planning) — це велика система комплексної автоматизації обліку всіх структурних підрозділів підприємства. Вона включає функції планування потреб у виробничих ресурсах, технологічної підготовки виробництва, складання бюджетів фінансових ресурсів — доходів і витрат, а також контроль за їхнім виконанням [5].

В Україні використовується значна кількість програмних продуктів для автоматизації бухгалтерського обліку, найбільш популярними з яких є "Парус", "Галактика", "Fin Expert", "Lady Fan", "Фінанси без проблем", "1С: Бухгалтерія", "1С: Підприємство" та інші [8].

Значним недоліком кожної із запропонованих програм є те, що жодна із них не враховує особливостей ведення бухгалтерського обліку у лісовому господарстві. Отже, можна зробити висновок, що автоматизація виробництва у лісовому господарстві не набуде масового характеру, доки не будуть розроблені спеціальні програмні продукти саме для цієї галузі АПК.

Серед сільськогосподарських підприємств найбільшою популярністю користується програма "1С: Підприємство", яка досить зручна для користування та доступна для придбання порівняно з іншими програмами.

"1С: Підприємство" — програмний засіб, призначений для вирішення широкого кола завдань з автоматизації облікового процесу під-

приємств різних видів діяльності. Дана система є потужним інструментом для роботи головного бухгалтера, який дає можливість систематично та оперативно володіти фінансовим станом підприємства та контролювати роботу підлеглих. Одночасно програма є надійним та доступним помічником рядового бухгалтера, дає можливість підняти якість обліку на будь-якій його ділянці. Ефективне використання і застосування програми в основному впливає на зміну інформаційних функцій бухгалтерії — автоматизоване ведення даних, широке використання розподільчої бази даних, автоматизований контроль інформації, організацію облікової інформації для контролю і аналізу тощо. Це, в свою чергу, впливає на особливості організації виробництва і ступінь автоматизації, його розміри і структуру підприємства, спеціалізацію, рівень кваліфікаційної підготовки і ділової активності персоналу, функціональні і експлуатаційні можливості технічних засобів.

Сьогодні здійснюється адаптування до потреб користувача програми "ІС: Підприємство 8". "ІС: Підприємство 8" належить до сегменту управлінської інформаційної системи класу ERP, яку використовують для ведення управлінського та фінансового обліку, а також для розв'язання завдання фінансового менеджменту на підприємстві.

Програма "ІС: Підприємство 8" відрізняється від інших систем автоматизованого обліку. Її зручно використовувати з метою комп'ютеризації різних ділянок виробництва в розрізі центрів відповідальності.

Як свідчить практика впровадження на вітчизняних сільськогосподарських підприємствах автоматизованих систем обліку господарської діяльності, їхня вартість частково окупується за рахунок зниження витрат виробництва.

Так, за рахунок впровадження комп'ютерної програми "ІС: Підприємство 8" можна досягти ефекту в частині:

- 1) наскрізного і своєчасного оперативного виробничого планування й обліку виробництва, що дає змогу на 20—30 % знизити втрати безпосередньо в центрах відповідальності;
- 2) уникнення необлікованих нестач матеріальних цінностей на 3—5 %;
- 3) зниження необґрунтованої видачі запасів у виробничі підрозділи на 10—15 %;
- 4) зниження виробничої та повної собівартості продукції за рахунок скорочення загально-виробничих та адміністративних витрат на 3—5 % [5].

На теперішній час в Україні вже налічується три облікові системи, які пропонуються саме для обліку у сільському господарстві. Це системи, створені фірмами "Мікст" [11], "Ін-агро" [9] та "Кварц" [10]. Усі вони реалізовані на базі середовища "ІС:Підприємство" та є надбудовами (так званими "конфігураціями"), що працюють виключно в цьому середовищі. Вибір саме "ІС:Підприємство" для побудови облікових систем є цілком виправданим. У цій програмі вже реалізовані основні базові структури, що є притаманними усім обліковим системам:

— довідники, в яких зберігається та редагується інформація у вигляді таблиць довільної структури;

— документи — електронні аналоги паперових первинних облікових документів;

— плани рахунків бухгалтерського обліку, що можуть налаштовуватись на будь-який національний план рахунків;

— система супроводження бухгалтерських підсумків, що автоматично розраховує сальдо то обороти по рахункам бухгалтерського обліку;

— гнучка система розробки різноманітних звітів.

Крім того "ІС:Підприємство" — це розвинена система програмування, що дозволяє будувати власні облікові системи на базі перелічених структур.

Усі названі облікові системи мають достатні функціональні та інтерфейсні засоби для ведення повноцінного бухгалтерського обліку у сільському господарстві. Але усім їм притаманний один, але суттєвий недолік — алгоритми проведення усіх господарських операцій є часткою програмного коду цих систем. При зміні параметрів проведення операцій за допомогою великої кількості умовних операторів, що обумовлюють розгалуження процесу проведення, виконуються ті чи інші гілки програми й таким чином виконуються бухгалтерські проводки. Це обумовлює такі недоліки перелічених систем:

1) ускладнюється процес супроводження системи. При зміні алгоритму проведення навіть одного документа, наприклад, за умови зміни законодавства, розробник повинен передати користувачу програмні файли усієї системи, навіть ті, що не змінювались;

2) стає практично неможливим налаштування системи користувачем під свої потреби. По-перше, для цього потрібен кваліфікований програміст, що добре володіє системою, а по-друге, при цьому велика вірогідність помилок, що

їх може припуститися цей програміст, оскільки програмний код системи є досить складним та розгалуженим.

Щодо автоматизації обліково-звітних робіт у лісовому господарстві, то варто відмітити напрацювання ТОВ "Компанія "Український програмний продукт" [12]. ТОВ "Компанія "Українські програмні продукти та технології" створена в 2005 році в складі групи компаній з аудиту та юридичних послуг. Основною метою діяльності підприємства є створення програмних продуктів на базі програм системи "1С: Підприємство" та задоволення за їх допомогою потреб юридичних та фізичних осіб в автоматизації бухгалтерського та управлінського обліку. Одним з найбільших досягнень компанії є створення конфігурації "Бухгалтерський облік для лісового господарства України".

Конфігурація "Бухгалтерський облік для лісового господарства України" є сертифікованим програмним продуктом, сумісним з системою програм "1С:Підприємство 7.7". Дана конфігурація вміщує повний набір засобів для автоматизації бухгалтерського і податкового обліку тільки в лісогосподарських підприємствах. У ній також передбачено облік бюджетного фінансування і фінансування за рахунок власних коштів господарської діяльності підприємства. Значно розширений і повністю відповідає особливостям лісового господарства України облік виробництва продукції. Специфічні звіти дають можливість швидко отримувати необхідну інформацію в автоматичному режимі, тим самим зекономити час працівників бухгалтерських служб.

Наприклад, розрахунок заробітної плати в конфігурації придатний для застосування на лісогосподарських підприємствах з будь-якою кількістю працівників, різними графіками робіт, видами оплати праці, з усіма можливими нарахуваннями і утриманнями, а також для автоматичного формування звітності, як у податковій, так і статистичній органі. При цьому регламентовані звіти вчасно поновлюються. Методика розрахунку заробітної плати актуально відповідає вимогам законодавства.

Інформативні звіти по заробітній платі, виробництву лісопродукції, основних засобах, роботі автотранспорту, розрахунках з дебіторами і кредиторами дозволяють отримати всі необхідні дані в зручному друкованому вигляді.

Щодо документообігу, то він відповідає встановленим стандартам:

- вміщує повний набір первинних документів, які формують комплекс проводок по обліку витрат, руху лісопродукції і матеріалів, списанню пального, нарахуванню відрядної заробітної плати;

- здійснює автоматичний облік собівартості продукції на верхніх і нижніх складах, а також в цехах переробки лісопродукції;

- дає можливість отримати аналіз руху лісопродукції в розрізі видів складів: франкотрель, франко-ліс, РГК, РД;

- формує специфічні звіти по діяльності лісового господарства: форма 10ЛГ, звіти по руху і реалізації лісопродукції, звіти по групам витрат, звіти по роботі автотранспорту та ін.;

- дозволяє вести облік витрат по виробництву на різних субрахунках 23 рахунку, закрити витрати в кінці місяця і визначити фінансовий результат діяльності підприємства;

- автоматизує наступні ділянки бухгалтерського обліку: облік банківських та касових операцій, необоротних активів (у т.ч. основних засобів, нематеріальних активів, інших необоротних активів), МШП, валютних операцій, запасів, розрахунків з постачальниками та покупцями, розрахунків з підзвітними особами, податковий облік доходів і витрат тощо;

- облік основних засобів дає можливість отримувати в автоматичному режимі додаткові звіти з введення в експлуатацію, нарахуванню зносу, модернізації, ліквідації, продажу та наявності основних засобів за місцями зберігання (інвентаризаційний опис);

- дозволяє нараховувати заробітну плату за основними формами оплати праці, різними графіками роботи;

- враховує всі передбачені законодавством України види доплат, премій, нарахувань, утримань, добоові, декретні, чорнобильські виплати, роботу в нічний і надурочний час, в святкові дні;

- передбачає облік і автоматичний розрахунок відпусток, допомоги по тимчасовій непрацездатності, відраджень та інших видів оплат по середньому заробітку;

- автоматично розраховує податки з працівників та з підприємства, враховуючи основні пільги по оподаткуванню;

- вміщує необхідний набір довідників для введення і зберігання інформації, повний набір регламентованих звітів, довідок, повні звіти по персоналізації, звіти в статистику;

- формує в електронному вигляді звітність по ПДФО (ф. 1 ДР) і персоналізовану звітність до Пенсійного фонду;

— формує податкову та статистичну звітність.

Даний програмний продукт передбачає можливість розробки будь-яких специфічних звітів, розширення можливостей програми щодо включення в неї різних форм планування, аналізу та інше.

Конфігурація "Бухгалтерський облік в лісовому господарстві України" адаптована і успішно працює в лісових та мисливських господарствах Черкаської, Київської, Чернігівської, Сумської, Кіровоградської, Одеської, Львівської та Закарпатської областях.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Дослідження показали, що процес застосування автоматизованих управлінських систем конфігурації "Бухгалтерський облік в лісовому господарстві України" проходить досить повільно і потребує подальшого розвитку.

Ефективне використання програмного продукту "ІС:Підприємство" у вищеназваних підприємств дає можливість подолати консерватизм і негнучкість апарату бухгалтерії, нечіткий розподіл виконуваних обов'язків та дублювання в роботі, а отже, підвищити рівень організації праці бухгалтерів та ефективність управління на підприємствах.

У період трансформаційної економіки України на основі розвитку комп'ютерних технологій та телекомунікацій відбуваються важливі зміни в діяльності бізнесових структур. При цьому, як показують дослідження, автоматизація бухгалтерського обліку лісогосподарських підприємств — рушійна сила точної і оперативної управлінської інформації, яка є одним із вирішальних факторів успішного розвитку бізнесу.

Введення на лісогосподарських підприємствах сучасних інноваційних систем обліку дозволить оперативно отримувати розгорнуту аналітичну інформацію щодо роботи підприємства для контролю, оцінки ефективності, прогнозування та оперативного прийняття управлінських рішень.

Література:

1. Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: навч. посіб. / С.В. Івахненко. — К.: Знання-Прес, 2003. — 349 с.

2. Інформаційні системи бухгалтерського обліку: підруч. для студ. вузів / за ред. Ф.Ф. Бутинця. — Житомир: Рута, 2004. — 404 с.

3. Інформаційні системи і технології в економіці: посіб. для студ. вузів / за ред. В.С. Пономаренка. — К.: Академія, 2002. — 544 с.

4. Каллас К.Е. Организация автоматизированной системы бухгалтерского учета / К.Е. Каллас. — М.: Финансы и статистика, 1990. — 176 с.

5. Коваль С.В. Удосконалення комп'ютерного обліку у сільськогосподарських підприємствах / С.В. Коваль // Вісн. Бердянського ун-ту менеджменту і бізнесу. — 2012. — № 3(19). — С. 161—163.

6. Людвенко Д.В. Використання сучасних інформаційних технологій в обліково-звітному інформаційному забезпеченні на сільськогосподарських підприємствах / Д.В. Людвенко // Збірн. наук. праць Таврійського держ. агротехнологічного ун-ту (економ. науки). — 2012. — № 2(18). — Т.1. — С. 247—254.

7. Маєвський Д.А. Інформаційна система "Агрокомплекс" для бухгалтерського та оперативного обліку у сільському господарстві [Електронний ресурс] / Д.А. Маєвський, Т.Я. Тінтулова, В.М. Антошук // Аграрний вісник Причорномор'я. — 2009. — Вип. 48. — Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Chem_Biol/AVPCh/Tn/2009_48/Maevsky_Tintulova_Antoschuk.pdf

8. Основи архівно-комп'ютерної форми обліку / М.Ф. Кропивко, М.І. Козак, В.І. Похilenко, Е.П. Романова / за ред. П.Т. Саблука. — К.: ІАЕУААН, 2004. — 126 с.

9. Офіційний сайт "Ин-Агро". Конфігурація для підприємств агропромислового комплексу України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.1c.ua/>

10. Офіційний сайт "Кварц". Автоматизація сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.uartz.com.ua/estore/catalog.phpqVID=71>

11. Офіційний сайт МИКСТ: Сельскохозяйственное предприятие [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://mikst.com.ua/qarticle=34>

12. Офіційний сайт ТОВ "Компанія "Укрпрограмапродукт" [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.ukrprogramproduct.com.ua/index.php/2008-11-23-20-52-27/2008-11-24-15-05-06/mleshoz>

13. Палий В.Ф. АСУ и проблемы теории бухгалтерского учета / В.Ф.Палий, Я.В. Соколов. — М.: Финансы и статистика, 2001. — 224 с.

14. Ткаченко Н.М. Автоматизація бухгалтерського та податкового обліку / Н.М. Ткаченко, В.В. Квачан // Облік і фінанси АПК. — 2006. — № 4. — С. 112—116.

Стаття надійшла до редакції 07.05.2013 р.